

"Allah doğmamış ve doğrulmamıştır, varlığı kendindedir." deniyor. Varlığının kendinden olması ne demektir; Risale gözlüğü ile bakar mısınız?

Vacip varlık, ezeli ve ebedidir; varlığı kendinden olup hiçbir varlığa dayanmaz. Varlıklar içinde en sağlam ve en mükemmel varlıktır. Bütün eksik ve kusurlardan münezzehtir. Fanilik, dağılmaklık, bileşenlik, eskime, zayıflık, zaman ve mekan kayıtlarına mahkumiyet, inhisar, hacim ve yer kaplama gibi, **mümkün varlık** sıfatlarının hepsinden münezzehe ve mukaddestir.

Varlığının kendinden olması demek, varlığını bir başkasından veya bir sebepten almaması demektir. Varlığı kendinden olmayıp, bir sebebe ya da başka bir varlığa dayansa zaten İlah olma vasfını kaybeder.

Bu mesele ile ilgili delillere madde madde işaret edelim.

1. Teselsül, bir şeyin zincirleme olarak sonsuza kadar ilerleyip gitmesi demektir. Yani her varlık kendisinden bir önceki varlığın *malülü (sonucu)*, kendinden sonra gelecek varlığın da *illeti (sebebi)* olmasıdır. Bu fikir bütün düşünce ekollerince reddedilmiştir. Zira hiçbir varlık sonsuza dek uzayıp gitmez, bir başlangıcı olması gereklidir. Bu başlangıcı var edecek sebebin ise başka bir sebebe muhtaç olmayan, varlığı ezeli ve ebedi olan vacibü'l-vücut olması lazımdır. Yoksa o da başka bir sebebe muhtaç olursa, muhtaç olduğu sebep de başka bir sebebe muhtaç olur, bu ilanihaye uzayıp gider. Böylece varlıklar hiçbir zaman var olamazlar.

2. Mümkün mümkün illet olamaz. Yani varlık sahasına çıkmamış bir şey, nasıl olur da başka bir varlığın ortaya çıkmasına sebep olabilir. Kendi yokken, başkasını nasıl var edebilir. Öyle ise varlığı daimi ve ezeli olan bir Zatin olması zaruridir. Yani mümkün olan varlıkların vücuda çıkması için, varlığı kendinden olan ezeli bir varlık bulunması gerekir. Ezeliyet ise varlığı müstakil ve bağımsız yapar, bir başka şeye muhtaç etmez.

3. Mümkün olan bir şeyin, yani var ve yok olması dengede duran bir şeyin bu dengesini bozacak, bir tercih yapacak Zata ihtiyaç var. Bu Zatta mümkün cinsinden olmaması gereklidir. Zira mümkün mümkün sebebe olamaz. O zaman varlığı ezeli olan bir Zatin lüzumu aklen vaciptir.

4. Yaratıcı, yaratılmaya konu ve mahal oluyorsa, o zaten yaratıcı olamaz. Yaratıcının yukarıdaki delillerin gereğince yaratılmamış ezeli ve ebedi olması gereklidir. Yoksa yaratıcı olamaz.

5. Ezeli ve ebedi bir Zat zaten ikinci bir yaratıcıya imkan bırakmıyor. Onun

zadı ezeli ve ebedi olmasından, bir boşluk bir ihtimal bırakmıyor ki, oradan girip ikinci bir yaratıcı meydana çıksın.

Mesela, temsilde hata olmasın, bir odayı tamamen eşya ile doldursan, ikinci bir oda hacmindeki eşya artık oraya giremez. Zira birinci eşya orayı zapt etmiştir.